

Krčálová, Lenka

Neznámý návrh Arnošta Wiesnera z roku 1938

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 1988-1989, vol. 37-38, iss. F32-33, pp. 96-98

ISBN 80-210-0188-7

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110839>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

hlavicemi šroubů, nýbrž mřížovím lišt v profilu půlkruhových, a jisté pochybností může vzbuzovat také skleněná výplň stěny před okny, bylo-li v Brummelově bytě užito nažloutlého hedvábí, lépe rozptylujícího a změkčující denní světlo než čiré sklo. Vzhledem k Loosově zdravotnímu stavu v době, kdy práce nejspíše vznikla — roku 1931 před dostavbou domu —, je pravděpodobné, že také v tomto případě Loos zřejmě nakreslil půdorysné rozmístění nábytku a doprovodil je mluveným komentářem, a upřesnění plánů i jejich provedení ponechal spolupracovníkovi. Poněvadž přibližně ve stejnou dobu vznikalo podle Loosova návrhu v 1. patře domu zařízení ordinačních a dalších místností MUDr. Samuela Teichnera⁴ za účasti jeho častého partnera Norberta Kriegra, lze s Kriegrovým podílem počítat také u bytu K. Weinerja.

Zdeněk Kudžíka

NEZNÁMÝ NÁVRH ARNOŠTA WIESNERA Z ROKU 1938

Brněnský architekt Arnošt Wiesner je v povědomí odborníků zafixován především jako autor několika veřejných budov z druhého desetiletí 20. století (Moravská zemská pojišťovna, Česká banka Union, krematorium, Moravská banka — vše v Brně), popřípadě jako projektant vilových staveb, vzniklých rovněž v Brně přibližně od poloviny 20. let do počátku 30. let.¹ Další desetiletí jeho tvorby, násilně ukončené útekem před německými okupanty v roce 1939, není — třebaže bylo neméně plodné — už zdaleka tak známé; asi díky tomu, že většina Wiesnerových děl z té doby zůstala vzhledem k nejruznějším nepříznivým okolnostem nerealizována.

Podobný osud stihl také zatím nepublikovaný návrh na rodinný dům pro Rudolfa Kellnera v Rosicích u Brna ze září 1938. Jde patrně o jednu z posledních architektonických prací na našem území před jeho odchodem do ciziny, která je významná především tím, že pravděpodobně uzavírá Wiesnerovo dílo u nás. Studie rosického rodinného domu se mimoto vymyká z kontextu architektonické tvorby v oblasti rodinných domů a vil také typologicky, neboť se jedná zřejmě o jeho jedinou přízemní stavbu, pro níž lze do jisté míry najít analogii jen u rodinného domu na Kalvodově ulici v Brně z roku 1925.

Jak vyplývá z Wiesnerova dopisu R. Kellnerovi ze 16. září 1938, přiloženého ke dvěma půdorysům variantních řešení (A, B) a perspektivě dvora jednoho z nich,² vznikly tehdy na základě osobního jednání architekta se stavebníkem, s nímž byl

⁴ Srov. V. Běhalová, *Pilsner Wohnungen von Adolf Loos*. Bauforum 3, 1970, 56 a Z. Kudžíka, *Činnost Adolfa Loose v Československu II*. SPFFBU F 18, 1974, 14. — B. Rukschcio — R. Schachel, kteří mohli pracovat již s uspořádaným archívem Adolfa Loose, uvádí ve své publikaci (*Adolf Loos. Leben und Werk* Salzburg—Wien 1982, 636), že vedle Kriegra tu pracoval i K. Uher.

¹ Srov. soupis Wiesnerova díla publikovaný u Šlapety V., *Arnošt Wiesner 1890—1971. Architektonické dílo*. Katalog k výstavě. Praha — Olomouc 1981, s. 50, a Kudžíka, Z., *Brněnská architektura 1919—1928*. Brno 1970, passim.

² Brno, soukromý majetek. Jedná se o kopie návrhu, označené — i v dopise — jako plány č. 23, 24, 25, datované zářím 1938 a signované A. Wiesner — Brno (varianta A: 360×300 mm, varianta B: 470×400 mm, perspektivní pohled: 730×550 mm). Dopis: 4 listy německy psaného strojopisu A4, signované Ernst.

zřejmě v přátelském vztahu, dva odlišné návrhy rodinného domu.³ Dispozičně jednodušší a plošně méně rozsáhlá byla varianta A na sevřeném, přibližně čtvercovém půdorysu. Mírně zasunutým vstupem, situovaným přibližně uprostřed hlavního průčelí a krytým plochou stříškou, se vcházelo do domu, jehož dvě nejdůležitější funkční jednotky — prostory pro společný život rodiny (především jídelna a s ní provozně související kuchyň s příslušenstvím) a privátní místnosti (ložnice) — byly soustředěny kolem obdélné haly s krbem, která je vzájemně oddělovala i spojovala. Z haly se šlo totiž jednak vpravo do jídelny, rovněž vybavené krbem, a do kuchyně na ni navazující, ale také vlevo do úzké chodbičky na protilehlé straně domu, do které vedly dveře dvou menších a jedné velké ložnice, mezi nimiž ležela koupelna. Stěny haly proti vstupu do předsíně byly prolomeny dvojicí velkých francouzských oken, směřujících na obdélnou terasu, krytou střechou na třech sloupech, která připomíná — i když v menším měřítku — podobnou terasu u vily továrníka Stiassného na Hroznové ulici v Brně. Dvě nesterjné velké plochy terasy na různé úrovni byly spojeny několika schůdky. Dům měl být zčásti podsklepen a kryt pravděpodobně pultovou nebo plochou střechou.

Architekt však sám dával přednost — jak uvádí ve zmíněném dopise — variantě B. Kolem uzavřeného atria ležela dvě pravouhlá, na sebe kolmá křídla. Hala s krbem mezi těmito křídly oddělovala opět jídelnu, kuchyni, pokoj pro služku a příslušenství od traktu se dvěma malými ložnicemi, koupelnou a velkou ložnicí. Ložnice měly dvoje dveře — jedny vedly do spojovací chodbičky, druhé do uzavřeného dvora. Chodbička, osvětlená trojicí oken, orientovaných do přilehlého prostranství, izolovala také místnosti od případného hluku zvenčí. Obě provozní části domu měly v tomto případě i samostatné vchody, situované na hlavním průčelí. Do kuchyně s příslušenstvím vedl jednoduchý vstup s mírně zasunutými dveřmi, ležící asi v jedné třetině tohoto průčelí. Monumentálněji byl řešen hlavní vchod na nároží budovy, chráněný protaženou zdí domu a střechou, nesenou touto zdí na jedné straně a sloupem na straně druhé. Pod dvojicí oken vedle tohoto vstupu, osvětlujících halu a předsíň, byla zamýšlena buď obdélná kamenná lavice se zaoblenými rohy (což by upomínalo na řešení vstupu do Müllerovy vily v Praze od A. Loose), nebo pevná, patrně kamenná žardiniéra na květiny. Vstupem, otevírajícím se mírně směrem ven, se vcházelo přes zádveří do předsíně na půdorysu písmene L, odkud vedly dveře do haly i chodbičky k ložnicím. Zvláště a pro Wiesnera nezvyklé bylo uzavřené atrium, pro něž jeho předchozí tvorba neskýtá analogii. Tento obdélný dvůr byl ze dvou stran obklopen plnou zdí s výklenkem neznámého účelu, prolomenou úzkou branou s mříží. Zdi domu byly na kratší straně otevřeny třemi vysokými francouzskými okny, spojujícími s atriem jídelnu a halu. Také na delší straně obdélníka byla tři podobná okna z ložnic a dále okénko z koupelny. Část prostoru dvora byla kryta plochou stříškou vždy na třech sloupech jak na kratší, tak i na delší straně. Jinak byla opět zamýšlena pultová střecha. Výrazným obohacením oddechového prostoru atria měla být čtvercová vodní nádrž, vzrostlý strom i nižší zeleň. Uzavření dvora plnými zdmi však nevylučovalo — jak architekt uvádí v dopise — přímou návaznost na zahradu, která ho měla obklopotvat.

Z dopisu, v němž je uveden také předběžný rozpočet nákladů a honorář za návrh, dále vyplývá, že Wiesner u této varianty uvažoval i o případném rozšíření obytné plochy domu. Navrhl totiž vybudovat eventuálně další prostory v podkroví, spojené s přízemím schodiště v sousedství vstupu a v předsíni naproti hlavnímu vchodu. Tato schodiště byla už zakreslena v půdoryse varianty B.

Vzhledem k politickým poměrům v Československu v letech 1938—1939 a s nimi souvisejícímu Wiesnerovu nucenému odchodu do Velké Británie nebyla už asi vypracována prováděcí projektová dokumentace, kterou architekt v dopise nabízel, a dům nebyl postaven. Půdorysy obou variantních řešení, perspektivní pohled do atria a

³ Rodinný dům pro R. Kellnera nebyl první Wiesnerovou prací pro Rosice u Brna.

průvodní dopis jsou tak jedinými doklady této dosud neznámé Wiesnerovy práce. Třebaže se nejedná o dílo v rámci umělcovy tvorby nikterak významné, je důležitým článkem v řadě jeho vilových staveb jako svěbytného a osobitě řešeného architektonického typu a mimoto i rozšířením vědomostí o vývoji architektury třicátých let v Brně a okolí, který zatím nebyl systematictější zpracován.

Lenka Krčálová

Z KORESPONDENCE MORAVSKÝCH HISTORIKŮ UMĚNÍ VOJTĚCHU BIRNBAUMŮVI II*

II. Korespondence Karla Svobody s Vojtěchem Birnbaumem

Z písemného styku mezi K. Svobodou a V. Birnbaumem z let 1923—1932(?) je zde otištěn jen výběr ze Svobodových 35 dopisů a pohlednic, poněvadž Birnbaumovy dopisy Svobodovi se mně zatím nepodařilo nalézt.

1
28. července 1923, z *Uherského Hradiště do Prahy(?)*. *Ohlašuje zástilku fotografií*. Dopis — 1 dvojlíst psaný inkoustem na dvou stranách. Bez obálky.

2
6. září 1923, z *Uherského Hradiště do Prahy(?)*. *Posílá snímky nejstarších částí buchlovského hradu, hlavního oltáře (farního kostela) v Lipníku nad Bečvou a soch z holešovské Černé kaple, jež zároveň zčásti popisuje, zčásti umělecko-historicky hodnotí*. Dopis — 1 dvojlíst psaný inkoustem na třech stranách. Bez obálky.

Slovutný pane profesore!

Dovoluji si zaslati některé fotograf. snímky, jež jsem pořídil v poslední době a a nichž se domnívám, že nepostrádají zajímavosti.

Snímek portálu, jenž je v nejstarší části hradu Buchlova v býv. kuchyni. Nelomený oblouk s obloučkovým vlysem průměru 4,30 m je zachován celý, je na něm dnes silná vrstva sazí. Druhý snímek ukazuje bránu ve veliké věži, s lomeným obloukem s motivem drápku. Průjezd brány je dnes zazděn, přestavbou předhradí v II. pol. 17. stol. pozbyla své funkce. Ona brána dnes v kuchyni umístěná upomíná poněkud na románský portál objevený před léty v křížové chodbě kláštera velehradského. Ovšem kvádrfíkového zdíva jsem na Buchlově nenalezl.

V bývalé hradní kapli jsou svazky přípor s talířkovitými basemi. Horní polovina přípor byla odstraněna při přestavbě a svorníky a hlavice s listovou ornamentikou (pravděpodobně z této místnosti) jsou uloženy před čtvrtou branou na terase hradní.

Další snímky týkají se hlavního oltáře v Lipníku nad Bečvou, na němž sochy andělů a Petra a Pavla přispisují Fritschovi (ostatní ukazuje na práci Schaubergrovy).

Už v letech 1912—1913 tu byl podle jeho projektu proveden — patrně jako jeho nejstarší realizace na Moravě — rodinný dům rodičů R. Kellnera, mlynáře Heinricha a jeho ženy Josefy, a v letech 1921—1924 mlýn a škrobárna D. Druckera. Viz Šla-peta V., l. c., s. 50.